

ПРО ВНУТРІШНЮ СИСТЕМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ В АКАДЕМІЇ

Стосовно дефініції «якість вищої освіти» звернімося до Закону України «Про вищу освіту»: «п.23) якість вищої освіти - відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості» (Закон України «Про вищу освіту»/<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>).

В окресленому законі п'ятий розділ присвячений якості освіти, а стаття 16 визначає систему забезпечення якості вищої освіти, зокрема «п. 2. Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату»

Протягом останніх років в академії створено достатньо ефективну систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.

Процедури і заходи цієї системи, що визначені Законом про вищу освіту, реалізуються в повному обсязі. Втім, слід визнати, що значним поштовхом до розвитку системи якості в академії, стала підготовка до акредитації освітніх програм Нацагентством забезпечення якості вищої освіти, а визнанням того, що ми рухаємося в правильному напрямку - успішна акредитація протягом двох років майже сорока освітніх програм.

Принципи та процедури забезпечення якості вищої освіти проголошені системою внутрішньоакадемічних стандартів, що стосуються різних напрямів освітньої діяльності.

Впроваджено механізм моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм.

Поряд з рейтинговим оцінюванням здобувачів вищої освіти впроваджено щорічне оцінювання науково-педагогічних працівників з оприлюдненням результатів цих оцінювань.

Функціонує і вдосконалюється система підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Академія підтримує достатній рівень ресурсів для організації освітнього процесу.

Для підвищення ефективності управління освітнім процесом впроваджено ведуться роботи з переведення функцій інформаційної системи СИГМА на базу корпоративного хмарного середовища MS Office 365.

Забезпечено публічність інформації не лише про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації, що наявні в академії, а й про всі напрямки нашої діяльності. Впроваджено систему оцінювання нашої діяльності різними групами стейкхолдерів шляхом анкетування.

Дотримання академічної доброчесності працівниками та здобувачами вищої освіти здійснюється на підставі норм, викладених в Кодексі академічної доброчесності. Запроваджено перевірку наукових праць та кваліфікаційних робіт на виявлення академічного плагіату за допомогою системи Unichек.

Таким чином, всі процедури, що передбачені Законом виконуються в повному обсязі, але наразі більшість з них є суттєво заформалізованими. І причиною цього, вважаю, є саме ті чотири десятки акредитаційних експертиз, коли виконання формальних заходів, що передують експертизі, відбирає таку кількість часу, що його просто не залишається на популяризацію системи якості вищої освіти і розтлумачення її принципів учасникам освітнього процесу, неформальну роботу зі стейкхолдерами тощо. Особливо це стосується тих освітніх програм, за якими протягом цих двох років процедура акредитації не відбувалася.

Тож вважаю, що наразі наша діяльність повинна бути спрямована саме на розповсюдження дії системи внутрішнього забезпечення якості на широкий загаль як академічної спільноти, так і зовнішніх стейкхолдерів. Ми повинні впровадити механізми внутрішнього оцінювання створеної системи якості. І складність тут полягає в тому, що творці якості – внутрішні і зовнішні стейкхолдери – будуть одночасно її оцінювачами. Цей механізм має бути сформованим відповідно до місії академії, її стратегічних та оперативних цілей (це визначено в Стратегії нашої діяльності), суспільних запитів і потреб, з врахування глобальних, національних, локальних викликів, як-то: гібридна війна, пандемія, уповільнення темпів економічного зростання чи брак кваліфікованих кадрів на регіональному ринку праці.

Що має бути предметом цього оцінювання і одночасно залучення внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів до процедур системи якості?

1. Рівень проінформованості представників усіх категорій щодо сутності процесу внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, зокрема щодо щорічного моніторингу освітніх програм.

2. Рівень професійної підготовки випускників – через залучення роботодавців до процесу оцінювання якості вищої освіти.

3. Включення самооцінювання якості викладацької діяльності та колегіальне оцінювання до системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

4. Оцінка впливу матеріально-технічної бази академії на якість вищої освіти.

Для реалізації цього оцінювання наразі я бачу два шляхи – анкетування академічної спільноти та роботодавців з зазначених питань (це потрібно реалізувати в найкоротші терміни) та включення цих питань до річного звіту кафедр. І на підставі отриманих результатів подальше визначення шляхів розвитку внутрішньої системи якості вищої освіти та освітньої діяльності.

Задля чого це потрібно робити? Тільки якісна освіта може бути конкурентоспроможною та привабливою, здатна сформувати компетентності, затребувані суспільством і ринком праці, сприяти формуванню довіри між різними групами суб'єктів і зацікавлених сторін (тобто – стейкхолдерів вищої освіти).

За якими параметрами слід визначати якість освіти, що надається?

Для студентів, як споживачів освітніх послуг, якість вищої освіти полягає у задоволенні від процесу здобуття освіти, якості академічних і неакадемічних послуг, а також - можливості працевлаштування, здатність конкурувати на ринку праці.

Для працедавців-споживачів результатів, набутих від освітніх послуг і продуктів якість вищої освіти означатиме задоволення їх попиту на кваліфікованих працівників, озброєних необхідними компетентностями.

Для викладацького складу - оцінювання процесів, тобто ключових видів, напрямів й аспектів освітньої діяльності, як-то викладання, дослідницька діяльність, академічне врядування, міжнародне співробітництво тощо.

Все це на теперішньому етапі підлягає нашому самооцінюванню і визначенню пріоритетів у нашій діяльності задля підвищення конкурентоспроможності наших випускників на ринку праці, подальшого формування позитивного іміджу академії серед споживачів освітніх послуг, підвищення рівня задоволеності академічної спільноти освітнім процесом.

При підготовці цієї доповіді було здійснено моніторинг стану залучення до освітнього процесу зовнішніх стейкхолдерів протягом останніх трьох років. І це насправді є неформальним заходом співпраці академії з реальним сектором економіки.

Інформацію надано десятима кафедрами. Є розуміння, що інші кафедри фахівців-практиків до освітнього процесу не залучали. Для двох з десяти кафедр – це була «разова акція», для інших такий процес є регулярним, логічним, та, судячи за темами проведених лекцій, дійсно спрямований на формування у наших студентів компетентностей, що потребують на сьогоднішньому етапі роботодавці. Це кафедри безпеки життєдіяльності, залізобетонних конструкцій, технології будівельного виробництва, експлуатації та ремонту машин, фінансів, економіки та підприємництва.

Цікавий досвід залучення іноземних професорів на підприємців наявний на кафедрі іноземних мов. Так, лише в 2021 році, незважаючи на карантинні обмеження, проведено 9 лекцій, переважно для студентів франкомовного проєкту на спеціальності «Архітектура».

А от приклади викладання нашими науковцями лекцій в інших закладах вищої освіти та установах надано лише двома кафедрами, але вони є суттєвими. Так доцент кафедри ЗБК Оксана Зінкевич місяць тому прочитала лекцію на тему сучасного урбанізму у Вищій національній школі м. Сент-Етьєн, Франція, професор кафедри екології Тетяна Яковишина

читала лекцію для студентів Дніпровської політехники. І – на найвищому рівні – наш видатний науковець, на той час завідувач кафедри екології Григорій Григорович Шматков два роки тому виступав з трибуни Верховної Ради України з доповіддю «Пріоритети екологічної політики Верховної Ради України на наступні п'ять років».

Отже, оцінюючи якість вищої освіти в контексті соціальної відповідальності ЗВО, необхідно для кожного з чотирьох вищезгаданих компонентів, що утворюють механізм оцінювання (знання, стейкхолдери, процеси і результати освітньої діяльності), виявити маркери, які свідчатимуть про соціальну значущість освітніх програм та наукових досліджень, позитивний вплив суспільно-орієнтованих дослідницьких проектів, соціально відповідальне ставлення до співпраці з бізнесом, активну громадянську позицію студентів і викладачів тощо

Вважаю, що досвід залучення до освітнього процесу фахівців-практиків, і, особливо, – читання лекцій нашими вченими слід розширювати і всіляко розповсюджувати задля наближення освітнього процесу в академії до реального сектору економіки та управління.

Ще одна проблема сьогодення – карантин, а за ним – дистанційна освіта. Дистанційне навчання — одне з не простих випробувань не лише для студентів, а й викладачів. Думки фахівців, щодо результативності нововведень різняться: одні вважають, що дистанційне навчання розширює можливості здобуття освіти, інші переконані, що така альтернатива ніколи не замінить очного формату. Дистанційна освіта (ДО), завдяки такому глобальному явищу як Інтернет, охоплює широкі шари суспільства та стає найважливішим фактором його розвитку. Дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної аудиторії. Потенціал дистанційних технологій оцінюється високо. Під час карантинних обмежень навчальний процес у всіх закладах

освіти проходить у дистанційному режимі. Викладачі інтенсивно працюють, підвищують свій професійний рівень, щоб не стояти на місці, рости, розвиватися, надавати якісні освітні послуги навіть в таких умовах. Переконалися, що працювати дистанційно нелегко. Нічим не можна замінити справжнє спілкування як викладача зі студентами, так і між собою. Живе пояснення матеріалу, коли бачиш очі студента, не замінює навіть найкраще та інформативне відео. Хоча ДО має кілька переваг:

Доступність навчальних матеріалів. Доступ до всієї необхідної літератури та завдань, студент отримує навчальні матеріали електронною поштою чи через мобільні додатки. Зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників чи методичних розробок.

- Можливість навчатися у темпі, якому зручно студентові. Не обов'язково навчатися у тому ж темпі, що й інші. Студент завжди може повернутися до вивчення більш складних питань, кілька разів вивчати лекції, перечитати переписку з викладачем, а вже відомі йому теми може пропустити. Головне, успішно і вчасно проходити атестації, виконувати роботи та здавати тести в on-line – режимі.

- Можливість навчатися в будь-якому місці. Студенти можуть вчитися, не виходячи з дому, перебуваючи у будь-якому місті, селі. Щоб приступити до навчання, необхідний лише комп'ютер з доступом до Інтернету.

- Можливість навчатися у будь-який час. Студент, який навчається дистанційно, може самостійно вирішувати, коли і скільки часу йому приділяти на вивчення матеріалу. Він буде для себе так званий індивідуальний графік навчання.

- Навчання без відриву від іншої діяльності, роботи чи хобі. Для дистанційного навчання зовсім не обов'язково брати відпустку на основному місці роботи (заочники), кидати займатися улюбленою справою чи обмежувати себе в чомусь.

- Мобільність. Зв'язок з викладачами, здійснюється різними способами: по телефону, електронною поштою та через мобільні додатки.

- Навчання в спокійній обстановці. Атестація студентів дистанційного навчання проходить у формі on-line тестів. Тому в студентів менше причин для хвилювань. Виключається можливість суб'єктивної оцінки: на систему, яка перевіряє правильність відповідей на питання тесту, не вплине успішність студента з інших предметів та інші чинники.

- Індивідуальний підхід. При традиційному навчанні викладачеві досить важко приділити необхідну кількість уваги всім студентам групи, підлаштуватися під темп роботи кожного. Використання дистанційних технологій підходить для організації індивідуального підходу. Крім того, що студент сам обирає собі темп навчання, він може оперативно отримати у викладача відповіді на виникаючі питання. З перерахованих вище переваг можна зробити висновки, що дистанційна форма навчання дає нові можливості для навчання студентів, головне їх бажання.

Але є і недоліки даної системи освіти, а саме:

- Необхідна сильна мотивація. Практично весь навчальний матеріал студент-дистанційник освоює самостійно. Це вимагає достатньої сили волі, відповідальності і самоконтролю.

- Проблема ідентифікації студента. Поки найефективніший спосіб простежити за тим, чи студент самостійно здавав тести, виконував завдання, не списував і т. д. - це відеоспостереження, що не завжди можливо.

- Необхідно мати якісний Інтернет, сучасний комп'ютер або ноутбук, смартфон.

- Вміти працювати із сучасними програмами, оволодіти написанням есе та іншими письмовими роботами, тому що тести не завжди показують реальні знання.

- Дистанційна освіта не розвиває комунікабельність студента. При дистанційному навчанні особистий контакт студентів один з одним і з викладачами мінімальний, а то і цілком відсутній. Тому така форма

навчання не підходить для розвитку комунікабельності, впевненості, навичок роботи у команді.

- У студента немає можливості порівнювати проміжні результати свого навчання і інших студентів, причому порівнювати «живцем»: при роботі у дошки, виступах на конференціях тощо;
- Відсутність поруч людини, яка подає матеріал з емоційним забарвленням, що впливає на ступінь його розуміння;
- Для викладача при аудиторному веденні заняття важливо відчувати, наскільки студенти розуміють матеріал (за їх поглядами, питаннями, що ставляться, по відповідях на свої питання) і оперативно скоректувати навчальний процес: ще раз повторити складні моменти, дати додаткові роз'яснення по деяких питаннях, змінити темп викладу. При дистанційному навчанні такий зв'язок втрачається;
- У студентів є спокуса і достатньо можливостей для «несамостійного» навчання, а викладачу складно виявити порушення академічної доброчесності;
- Для Академії та викладачів введення дистанційного навчання пов'язане з додатковими матеріальними витратами: технічне оснащення, програмно-технічні засоби, підготовка спеціальних кадрів тощо;

Так, дистанційна освіта не проста річ. Це окремий вид навчання, це філософія, методологія, психологія, навчання та викладання. Все необхідно ґрунтовно вивчити, розробити, постійно вдосконалювати, як подавати матеріал, які засоби допомоги і самоконтролю. Розробити віртуальні лабораторії. Підібрати висококваліфікованих спеціалістів із сфери ІТ-технологій, які допомагатимуть викладачам із певних дисциплін створювати відповідні on-line курси. І, мабуть, зрозуміти найголовніше, що дистанційне навчання тільки для самодисциплінованих, мотивованих, чесних,

насамперед, із собою та своєю совістю студентів, які хотіли б навчатися без хитрувань.

Тож, в цій доповіді я окреслила основні наші завдання на найближчий період та недалеку перспективу і вважаю, що виконання та поширення процедур і заходів внутрішньої системи якості є справою кожного члена академічної спільноти і однозначно сприятиме подальшому підвищенню позитивного рівня сприйняття суспільством нашого закладу вищої освіти.

Проректор
з навчально-виховної роботи

Галина ЄВССЄВА